

KVFS

2009:7

Utkom från trycket den
18 december 2009

Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om användning av pepparspray (OC-spray) i Kriminalvården

beslutade den 15 december 2009.

Kriminalvården föreskriver följande med stöd av 14 § förordningen (2007:1172) med instruktion för Kriminalvården och meddelar följande allmänna råd.

Tillämpningsområde

1 § Med pepparspray avses i denna föreskrift en vätska som består av ett pepparextrakt och som med hjälp av drivgas kan sprutas i form av en koncentrerad stråle i avsikt att reta ögonen på och tillfälligt förblinda den mot vilken strålen riktas. Den aktiva substansen i pepparspray är capsaicin (oleoresin capsicum, OC).

Allmänna råd

En anordning med pepparspray är ett föremål som till verkan och ändamål är jämförligt med tårgasanordningar och omfattas därför av vapenlagstiftningen.

Förvaring

2 § Pepparsprayburkar ska förvaras var för sig på något av följande sätt:

- I ett låst skåp i en lokal som är bemannad dygnet runt. Skåpet ska stå under ständig uppsyn av personalen som bemannar lokalen.
- I ett kameraövervakat låst skåp i en annan säker lokal. Bilderna från kameraövervakningen ska stå under ständig uppsyn av personal, och bildmaterialet ska sparas i enlighet med vad som är särskilt föreskrivet.
- I ett låst innerfack i ett låst säkerhetsskåp eller ett lika säkert förvaringsutrymme som är placerat i en annan säker lokal.

KVFS 2009:7

Förutom chefen för verksamhetsstället eller en tjänsteman som denne har utsett, får enbart den tjänsteman som förvarar sin pepparspray där ha tillgång till det skåp eller innerfack som avses i första stycket.

Pepparspray får inte förvaras utanför verksamhetsstället om inte annat följer av 5 §.

Allmänna råd

Rikspolisstyrelsen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd om Polisens och andra statliga myndigheters förvaring och transport av skjutvapen och ammunition (FAP 943-1).

Tilldelning av pepparspray m.m.

3 § Inom Kriminalvården får endast sådan pepparspray som omfattas av ett ramavtal som har ingåtts av Rikspolisstyrelsen användas.

Huvudkontoret eller den som är utsedd av huvudkontoret köper in pepparspray från polisens centrallager till Kriminalvårdens säkerhetsutrustningsförråd för vidare distribution till verksamhetsställena.

4 § Huvudkontoret beslutar om vid vilka verksamhetsställen pepparspray får användas. Kriminalvårdschefen vid dessa verksamhetsställen ska besluta om lokala instruktioner för tillämpning av dessa föreskrifter.

Kriminalvårdschefen vid det lokala verksamhetsstället beslutar efter samråd med huvudkontorets säkerhetsgrupp om vilka tjänstemän som får tilldelas pepparspray. Pepparspray ska i första hand tilldelas tjänstemän med renodlade säkerhetsbefattningar och larmchefen. I övrigt ska tilldelning ske restriktivt. Vid slutna enheter ska det normalt finnas tjänstemän som har tilldelats pepparspray i tjänst dygnet runt.

Varje verksamhetsställe där pepparspray får användas ska förteckna de tjänstemän som har godkänts för användande av pepparspray och som har tilldelats pepparspray samt när sprayen ska bytas ut och när den har kasserats. Förteckningen över vilka tjänstemän som tilldelats pepparspray ska skickas till huvudkontoret.

Skyldighet att bära pepparspray

5 § En tjänsteman ska, om inte annat följer av denna paragraf, under tjänstgöring bära den pepparspray som har tilldelats honom eller henne.

En tjänsteman som stadigvarande vistas tillsammans med intagna ska, med undantag av larmchefen, inte bära pepparspray.

Pepparspray ska inte bäras under transporter, om det inte föreligger särskilda skäl för det. Den som beslutar om transporten ska även besluta om pepparspray ska bäras under denna. Beslutet ska dokumenteras på färdhandlingen.

Pepparspray ska inte bäras under utbildningsverksamhet och liknande eller under transporter till och från sådan verksamhet

I övrigt får chefen för det lokala verksamhetsstället besluta om undantag från skyldigheten att bära pepparspray, om det föreligger särskilda skäl för det.

Allmänna råd

Skyldigheten att bära pepparspray föreligger oavsett om tjänstgöringen sker inom eller utanför tjänstemannens ordinarie verksamhetsställe. Om en tjänsteman som tilldelats pepparspray förstärker vid ett annat verksamhetsställe vid en incident får han använda pepparsprayen även där. Vid ett sådant tillfälle står tjänstemannen under ansvarigt befäl på platsen.

Med stadigvarande vistelse tillsammans med intagna avses även bl.a. att en tjänsteman kortvarigt ersätter annan tjänsteman på en klientavdelning, t.ex. under en halv dag. Tjänstemän på avdelningar där intagna normalt vistas i sina bostadsrum, exempelvis avskildhets- och restriktionsavdelningar, vistas inte stadigvarande tillsammans med intagna. Detsamma gäller nattpersonal samt promenadvakter som inte befinner sig på rastgården.

Särskilda skäl för undantag från skyldigheten att bära pepparspray kan föreligga i olika situationer, t.ex. när arbetsuppgifter eller personliga omständigheter gör det olämpligt eller omotiverat att en tjänstman bär pepparspray.

Krav för att få bära pepparspray

6 § Pepparspray får endast tilldelas tjänsteman som med godkänt resultat har genomgått utbildning enligt 7 §.

7 § Kriminalvården ska bedriva utbildning för tjänstemän om hur pepparspray ska handhas. Utbildningen ska följa en utbildningsplan som är fastställd av huvudkontoret och ledas av instruktörer som är utsedda av huvudkontoret.

Kriminalvården ska i erforderlig utsträckning fortbilda tjänstemän i handhavande av pepparspray och kontrollera att de uppfyller de krav som ställs enligt den utbildningsplan som anges i första stycket.

Användande

8 § Pepparsprayen ska bäras dold och lättåtkomlig för bäraren i särskilt för ändamålet avsett hölster.

9 § En tjänsteman som tilldelats pepparspray får i situationer som avses i 24 kap. 2 § brottbalken använda hjälpmedlet för att genomföra en tjänsteåtgärd, om det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt. Pepparspray får enbart användas där andra metoder inte bedöms vara tillräckliga eller ändamålsenliga för att hantera situationen. Användning av pepparspray ska ske med hänsyn tagen till den smärta och det obehag som åtgärden innebär för den som utsätts för sprayen.

Allmänna råd

Den vägledande principen i kriminalvårdsarbetet ska vara att våld så långt som möjligt ska undvikas och endast får utövas när det är försvarligt (behovsprincipen). Om våld måste användas får åtgärden inte medföra större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt för att en uppgift ska kunna fullgöras (proportionalitetsprincipen).

Om ett ingripande kan verkställas med hjälp av kroppskraft bör pepparspray användas endast om de skadeverkningar som kan förutses är mindre

**KVFS
2009:7**

*än dem som skulle bli följden av ett ingripande med kroppskraft.
Pepparspray bör främst användas vid hot och våld mot en person.*

10 § En person som utsatts för pepparspray ska snarast befrias från sprayen (sanering). Vid behov ska även lokaler och föremål saneras. Den tjänsteman som använt pepparspray ska se till att sanering sker.

11 § En använd pepparsprayburk ska lämnas till chefen för verksamhetsstället eller till en tjänsteman som denne har utsett. Burken ska destrueras och snarast ersättas med ny oanvänd burk. Destruktionen ska dokumenteras.

Första stycket gäller även pepparsprayburk med utgången bäst före-datum.

Allmänna råd

Med destruktion avses att pepparsprayburken görs helt obrukbar.

Rapportering, kontroll m.m.

12 § När en tjänsteman har använt pepparspray mot en person ska han eller hon så snart som möjligt underrätta sin närmaste chef samt upprätta en skriftlig redogörelse för omständigheterna vid ingripandet och skälen för att pepparspray använts. Rapporten ska lämnas till kriminalvårdschefen, regionchefen och huvudkontoret.

Kriminalvårdschefen ska bedöma om användningen av pepparspray var befogad. Om kriminalvårdschefen anser att det inte var befogad att använda pepparspray ska han eller hon ange vilka åtgärder som bör vidtas med anledning av användningen.

Huvudkontoret ska utöva särskild kontroll över hur pepparspray används inom Kriminalvården. Huvudkontoret ska som ett led i kontrollen följa upp varje enskild användning av pepparspray. Vid uppföljningen ska en bedömning av om användningen var befogad göras. Huvudkontoret ska underrätta verksamhetsstället om sin bedömning av användningen och omständigheterna kring denna. Erfarenheter från huvudkontorets uppföljningsverksamhet ska spridas till verksamhetsställena via regionkontoren samt tillämpas vid sådan verksamhet som avses i 7 §. Huvudkontoret ska också göra en årlig sammanställning av all användning av pepparspray.

Första - tredje styckena gäller inte när pepparspray används i samband med utbildning.

Allmänna råd

Kriminalvården har tagit fram en särskild blankett, "Rapport för användande av OC", som bör användas vid rapportering.

Dessa föreskrifter och allmänna råd träder i kraft den 1 januari 2010, då Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om användning av pepparspray (OC-spray) i Kriminalvården (KVFS 2006:1) upphör att gälla.

LARS NYLÉN

Ulf Jonson